

Ladislav Macháček: Úvod do sociológie mládeže

Trnava: Inštitút sociálnych vied – UCM 2011, 181 s. ISBN 978-80-8105-259-0

Ladislav Macháček sa dlhodobo venuje problematike sociológie mládeže a výchovy mládeže k demokratickému a európskemu občianstvu s osobitným dôrazom na otázky jej politickej a občianskej participácie v súčasnosti. *Úvod do sociológie mládeže* je v poradí treťou monografiou, v ktorej sa autor zaoberá uplatnením súčasnej generácie mladých ľudí v politickom a občianskom živote od začiatku revolučných zmien až po súčasnosť. Svoju pozornosť sústreďuje na tie základné aspekty generačnej kontinuity mládeže v kontexte aktuálnych sociálnych i ekonomických problémov, ktorými sa vyrovnáva s prechodom na pluralitný politický systém v podmienkach procesov európskej integrácie a globalizácie. (s. 7)

V prvej kapitole *Sociológia na Slovensku* sa autor venuje vzťahom medzi históriou a sociológiou a potrebou rekonštruovať vývoj vlastnej vednej disciplíny (podkapitoly *Transformácia sociológie na Slovensku do roku 1969*, *Transformácia sociológie na Slovensku od roku 1970 – 1989* a *Rozvoj sociológie na Slovensku po roku 1993*). Cieľom je oboznámiť verejnosť s vývojom sociológie na Slovensku poukázaním na jej význam, na jej osobnosti z tohto obdobia, ako aj na udalosti, ktoré sa významnou mierou pričínili o to, že sociológia sa v dnešnej dobe teší veľkej popularite medzi mladými ľuďmi, resp. študentmi na jednotlivých univerzitách a vysokých školách po celom Slovensku.

V druhej kapitole *Sociológia mládeže* autor opisuje celkový vývoj i jednotlivé etapy rozvoja sociologického výskumu mládeže na Slovensku, pričom vymedzuje pojmy sociologické chápanie mládeže a individualizácia mládeže. V úvode kapitoly upozorňuje na systematické využívanie vedeckých poznatkov o procesoch, ktoré ovplyvňujú životné podmienky mladej generácie a odrážajú sa v jej správaní v škole, v rodine, v práci alebo vo voľnom čase. (s. 25) To ďalej využíva pri sociologickej reflexii mládeže v Európe ako súčasť mládežníckej politiky. To má značný význam pre nás vzhľadom na súčasnú nízku úroveň inštitucionalizácie sociológie mládeže na Slovensku. Posledná podkapitola je venovaná metodologickým otázkam empirického výskumu mládeže na Slovensku. Autor tu uvádza niektoré empirické výskumy, ktoré boli realizované v rokoch 1993 – 2010 a sú dostupné v dataarchíve výskumu mládeže. Charakterizuje ich na základe porovnávaní zameraného na vyhodnotenie jednotlivých výskumov podľa dosahovanej efektivity. Záver je venovaný jednotlivým metodologickým nástrojom empirického výskumu mládeže.

Začiatok tretej kapitoly s názvom *Modernizácia spoločnosti a individualizácia mládeže* je zameraný na rozbor pojmu modernizácia, ako aj na osobitosti modernizácie, resp. oneskorenie modernizácie na Slovensku. Autor opisuje jej jednotlivé etapy od roku 1989 až po súčasnosť. Individualizácia mládeže je ďalšou témou,

ktorej sa tu venuje, pričom neostáva len pri teoretickom vymedzení individualizácie vo vzťahu k modernizácii, ale svoje dlhoročné skúsenosti a poznatky využíva aj v opise jednotlivých procesov individualizácie prvej postkomunistickej generácie mládeže. V závere kapitoly hovorí o troch výzvach modernizácie Slovenska, ktorými sú podľa neho výzva trhovej ekonomiky, výzva občianskej spoločnosti – v nej poukazuje na stupeň politickej polarizácie, volebné správanie mladej generácie, ako aj na združovanie, ktoré je všeobecne považované za základný atribút každej demokratickej spoločnosti. Treťou je výzva európskej integrácie, v ktorej, ako autor uvádza, je dôležitá aktivita mládežníckych združení v európskom priestore z hľadiska integrácie Slovenska do novej Európy. Rozvíjaním spolupráce medzi mládežou v krajinách EÚ dochádza k posilňovaniu európskeho prointegračného postoja mladých ľudí na Slovensku. (s. 100)

Obsahom štvrtej kapitoly *Občianska spoločnosť a participácia mládeže* je definovanie a objasnenie základných pojmov a vývoja občianskej spoločnosti po roku 1989. Zaujímavým a čitateľovi zrozumiteľným spôsobom približuje spory o definíciu a hlavne o obsah pojmu občianska spoločnosť medzi bývalým československým prezidentom Václavom Havlom a súčasným českým prezidentom Václavom Klausom. Prierez názorovými prúdmi rôzneho chápania pojmu občianstvo a občianska spoločnosť vyúsťuje do charakteristiky praktických výstupov reálnej politickej moci. Zrozumiteľnou formou autor predkladá typologické rozdelenie občanov Slovenska podľa ich potenciálov (R. Roško) a ich vnímanie súčasnej mladej generácie. Autor v tretej časti tejto kapitoly predkladá odbornú i laickú verejnosť všeobecné podmienky realizácie výmeny generácií a zdôrazňuje potrebu výchovy mladej generácie na Slovensku, hlavne zapojenie celej škály inštitúcií, organizácií a záujmových združení do tohto procesu. Vyzdvihuje nezaštupiteľnú úlohu rodiny a školy. Samostatnú časť venuje problematike postavenia žien v našom štáte. Vyjadruje nespokojnosť so stavom, ktorý v tejto problematike neodzrkadľuje kvalitatívny posun modernej, pluralitnej spoločnosti, za akú sa chceme pokladať. Upozorňuje na negatívny demografický vývoj, ako aj na nedostatočné zastúpenie a zástoj mladých ľudí vo verejnom živote nielen na Slovensku, ale i v celej Európe. Zaužívané procesy výmeny generácií sa v posledných desaťročiach výrazne zmenili, takisto sa zmenili i priority v živote mladých ľudí a je len prirodzené, že si to zodpovedné inštitúcie Európskej únie uvedomujú a snažia sa na tento stav reagovať. Výsledkom sú rozsiahle programy výchovy mládeže k podpore vzdelávania a k aktívnemu občianstvu, ktoré autor podrobne mapuje.

Názov piatej kapitoly *Mládežnícka politika a práca s mládežou* vyjadruje obsah, ktorý je zameraný na praktické kroky ústredných orgánov štátnej správy, na kreovanie mládežníckej politiky v kontexte riešenia problémov súčasnej Európy. Toto bolo zavŕšené aj na Slovensku prijatím legislatívnej normy na podporu práce s mládežou. Súčasný stav riešenia problémov mládeže však vyžaduje odbornú pripravenosť zodpovedných, a to na všetkých úrovniach štátnej a verejnej správy.

Monografia *Úvod do sociológie mládeže* nám podáva ucelený prehľad o problematike mládeže a práci s mládežou. Pokladám za dôležité podotknúť, že to boli práve mladí ľudia, ktorí si uvedomili neperspektívnosť ekonomického a politického vývoja Československa pred rokom 1989 a výraznou mierou sa podieľali na páde totalitného režimu. Je preto naivné sa domnievať, že súčasná mladá generácia nerozozná jasné signály krízy nielen politiky, ale i výrazné ekonomické problémy súčasného sveta. Autor poukazuje na „zraniteľnosť“ súčasnej mládeže v podobe „rýchlych riešení“ súčasných globálnych a ekonomických problémov. Podrobne vysvetľuje základné pojmy a terminológiu používaných pojmov vo vzťahu k súčasným poznatkom o myslení a správaní sa mladej generácie. Varuje pred ignorovaním negatívnych signálov a i touto formou (vydaním tejto monografie) apeluje na spoločnosť, aby danej problematike venovala pozornosť, akú si zaslúži. Mládež, to sú naše deti. A ako budeme chápať a riešiť ich problémy my dnes, sa nám vráti o desať rokov a možno aj skôr. A aj preto si myslím, že táto kniha by nemala chýbať v knižniciach ľudí, ktorí sa touto problematikou zaoberajú profesionálne, ale ani politikov, či už na komunálnej, regionálnej alebo vrcholovej úrovni.

Peter Mrázik